

2 Karaktärisering av kyrkoanläggningen

Ramsjö kyrka från sydväst. Foto: Daniel Olsson, Länsmuseet Gävleborg, 2003-05-16.

2.1 Kyrkomiljön

Ramsjö kyrka är belägen i anslutning till Ramsjö samhälle, nära riksväg 83 mellan Ljusdal och Ånge. Kyrkomiljön utgörs av kyrkobyggnad, bisättningsrum under jord och kyrkogård med tillhörande minneslund.

2.2 Kyrkan

Ramsjö kyrka består av ett rektangulärt långhus sammanbyggt med ett torn mot väster, där tornets bottenvåning utgör kyrkans vapenhus. Rakt bakom koret ligger sakristian. Kyrkan är uppförd i trä med fasad av liggande vitmålad panel med rundbågiga fönster och pilastrar som avdelar fasaden. Tornet har gavlar i samtliga väderstreck och kröns av en lanternin med korsförsedd spira. Byggnaden har sadeltak klätt med ett falsat plåttak från 1892.

Kyrkan ritades år 1834 av arkitekten S. Enander, som upprättade ritningar till ett stort antal kyrkobyggnader under Karl-Johantiden i Sverige, i tidstypisk nyklassiserande stil. Ursprungligen, när kyrkan byggdes 1837, uppfördes den utan vapenhus med ett torn i öster med sakristia i bottenvåningen. Detta torn togs emellertid ned vid en omdaning av kyrkan år 1878 och ersattes av det nuvarande tornet i byggnadens västra del. Det gamla tornets bottenvåning behölls dock som sakristia.

Ramsjö kyrka, interiör mot koret. Foto: Daniel Olsson, Länsmuseet 2003-05-16.

Interiören har också genomgått ett antal förändringar sedan kyrkan uppfördes. Läktare uppfördes under 1870-talet. Ursprungligen var predikstolen placerad ovanför altaret och nåddes via en dörr från sakristian. År 1878 ersattes troligen detta av trappor på vardera sidan om altaret och vid ombyggnaden 1907-08 ersattes altarpredikstolen med en ny fristående predikstol. På predikstolens tidigare plats insattes en altartavla i form av ett målat kors. Denna utsmyckning var dock bara tillfällig och 1933 kom den nuvarande altartavlan på plats, ett verk av konstnären Hugo Borgström. Bakom ombyggnaden 1907-08 stod Gävles stadsarkitekt E. A. Hedin och genom denna fick kyrkorummet prägel av en treskeppig kyrka genom de två nya pelarrader han lät placera in i kyrkorummet. En tidigare sluten bänkinredning ersattes samtidigt med fristående bänkar.

År 1957-58 genomfördes nästa stora restaurering under ledning av arkitekt Johan Thomé. Vid restaureringen igensattes två fönster mot öster i koret. Kyrkorummet fick ny färgsättning i grå ton. I samband med restaureringen fick kyrkan ett nytt oljeeldat uppvärmningssystem och ett pannrum byggdes under sakristian. Vid den senaste restaureringen av interiören, 1992, återfick kyrkorummet den färgsättning det hade under merparten av 1900-talets första hälft med varma gula, vita och bruna färger. År 1999 installerades en bergvärmeanläggning.

2.3 Bisättningsrum

År 1974 uppfördes ett bisättningsrum under jord på kyrkans södra sida efter ritningar av Börje Lannås, Ljusdal.

Skogskyrkogården i Ramsjö med många steninramade gravvårdar. Foto: Daniel Olsson, Länsmuseet, 2003-05-16.

2.4 Kyrkogården

Närmast kyrkobyggnaden ligger den äldsta kyrkogården som tillkommit i två etapper. Denna del inramas av ett svartmålat järnstaket med gotisk stilinfluens som smyckats med stiliserad växtornamentik och oljelampor med brinnande lågor. Innanför staketet löper en häck och närmast kyrkobyggnaden finns några högre buskar, bland annat syrén. På den äldre kyrkogården finns inga träd. Gravkvarteren är täckta med gräs och gångarna är grusbelagda. På kyrkogården finns ett antal äldre vårdar, bland annat inte mindre än fem påkostade gjutjärnsvårdar från 1800-talets sista decennier, varav minst en är tillverkad i Stockholm. På kyrkogården finns tio större familjegravar som omges av stenramar. Nästan alla av gravstenarna på kyrkogården är stående.

Öster om den äldsta kyrkogården ligger en gräsklädd kyrkogård som anlades 1984 och som ännu inte tagits i bruk. I anslutning till denna kyrkogård ligger en minneslund anlagd 1994, utformad som en orörd skogsmiljö.

Drygt 500 meter nordost om Ramsjö kyrka ligger ortens andra kyrkogård, Skogskyrkogården, som anlades redan 1884. Kyrkogården är dock ingen skogskyrkogård i egentlig mening, men den ligger i anslutning till skogsmark. Anläggningen omgärdas av ett vitmålat trästaket och huvudingången markeras av två små byggnader i gult tegel på var sin sida om en grind. Kyrkogårdens kvarter är täckta av gräs och inramas av grusade gångar. På kyrkogården finns endast två äldre björkar och några enstaka lägre träd vilket medför att kyrkogården är väldigt öppen och lättöverskådlig. På kyrkogården finns närmare

60 gravvårdar som omgärdas av stenram, flertalet försedda med grus. Detta måste betraktas som en påfallande stor mängd påkostade gravar med tanke på församlingens storlek. På den västra delen av kyrkogården ligger gravarna tätare och i denna del av kyrkogården finns även ett antal träkors av yngre och äldre datum.

2.5 Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

Ramsjö kyrka har genomgått en rad förändringar av såväl exteriör som interiör och är därigenom ett gott exempel på hur olika stilrestaureringar förändrat en kyrkobyggnad. Det nuvarande kyrkorummet präglas således både av nyklassisk och nygotisk stilkaraktär. Exteriören har dock i stort sett varit oförändrad sedan 1870-talet med exempelvis bevarat falsat plåttak. Den äldsta kyrkogården vid kyrkan uppvisar tillsammans med skogskyrkogården en stor andel påkostade familjegravar.

Att tänka på i förvaltning och användning av kyrkomiljön:

- Kyrkogårdarnas välbevarade strukturer med många äldre vårdar.
- Kyrkans exteriör är tämligen orörd sedan 1870-talet.
- Kyrkorummet uppvisar en tidstypisk stilblandning av nygotik och nyklassicism.
- Kyrkans falsade plåttak är ett av de äldst bevarade i länet.

2.6 Källor, litteratur och övriga uppgifter

Byggnadsregistret RAÄ, kyrkobeskrivning

Kilström, Bengt Ingmar. *Ramsjö kyrka*. (Hälsinglands kyrkor XLVI) 1985.

Länsmuseet Gävleborg: Ärendearkivet, Ramsjö socken, Kyrkans byggnader.

Länsstyrelsen Gävleborg: Kulturmiljö, Ärendearkivet.

Nordin, Lars. Kyrkvärd. (Muntliga uppgifter juli 2003).

Inventeringsdatum 2003-05-16.

Inventerare: Daniel Olsson.

Ansvar kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Anna Lindgren och Daniel Olsson.

Rapportsammanställning: Daniel Olsson.